

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: kn.kl@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande om Bättre förutsättningar för klimatanpassning, KN2025/01049

Er beteckning: KN2025/01049

Allmänna synpunkter & sammanfattning

Länsstyrelsen Västerbotten ser positivt på utredningen och bedömer den som över lag välgrundad och gedigen. De förändringar som föreslås bedöms ge förbättrade förutsättningar att hantera klimatförändringarna och att klimatanpassa vår byggda miljö.

Många av de förslag och ändringar som utredningen framför kräver noggranna undersökningar, bedömningar och avvägningar i arbetet kopplat till att mitigera klimatförändringarna. För att detta ska vara möjligt krävs material och underlag som ska ligga till grund för korrekta beslutsåtgärder för vad som kan innebära stora och kostsamma platsingrepp för både kommun, näringsliv och privata aktörer. Länsstyrelsen i Västerbotten vill särskilt lyfta bristen på detaljerade underlag och även i vissa fall helt avsaknad av dugligt underlag i delar av norra Sverige. Som exempel kan avsaknad av översvämningskartering för ett antal vattendrag i länet nämnas, men även jordartskartan. Bristen på underlag har exempelvis lyfts kopplat till jordartskartan vid flertalet tillfällen där Länsstyrelserna i Västerbotten, Västernorrland, Norrbotten och Jämtland tillsammans lyft detta, samt behovet av heltäckande underlag för länen, till Regeringen (Näringsdepartementet, ärendenummer 424-8301-**2019**).

Fortfarande har underlaget inte förbättrats och den stora utmaning det leder till i planeringen hos våra kommuner i dessa län. Utan korrekta eller helt avsaknad av underlag finns det stora utmaningar för både statliga, kommunala och privata aktörer att göra korrekta klimatanpassningsinsatser eller klimatriskbedömningar i dessa frågor vilket i sin tur påverkar kommunernas förutsättningar för planeringen och utvecklingen. Det i sin tur, för att bara nämna några, påverkar befolkningstillväxt, näringslivet möjlighet till etableringar och satsningar samt byggnation. I praktiken har brist på underlag en direkt negativ inverkan på länets utveckling då kommunerna inte kan göra korrekta bedömningar vid samhällsplaneringen och därigenom många gånger kan behöva avstå planera vissa områden eller själva bekosta kostsamma utredningar som kommuner i södra Sverige får statligt tillhandahållet. Särskilt

utmanande är det för planering i fjällområdena där många kommuner dessutom är resurssvaga och det oftast är sämst tillgång på nödvändigt statligt underlagsmaterial. Det blir i slutändan ett demokratiskt problem när delar av Sverige kontinuerligt inte får lika villkor men samtidigt blir ställda inför samma krav utan likvärdiga förutsättningar för genomförandet. Västerbottens kommuner är över lag kommuner med enorma arealer med mycket varierande förutsättningar både sett till geografi och resurser inför vad som kommer krävas i klimatanpassningsåtgärder. Länsstyrelsen Västerbotten vill framhäva att det bör finnas ett ansvar och ett krav på nationella myndigheter att säkerställa att det finns tillförlitligt underlag som täcker **hela** Sverige för att ge likvärdiga förutsättningar och fullgoda underlag för vidare planering och bedömningar.

8.1 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Ställningstagande

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig positiv till förslaget med visst tillägg.

Motivering och förtydligande

Utredning föreslår klimatanpassningsåtgärder inom strandskyddat område som ytterligare en grund för beviljande av strandsskyddsdispens. Länsstyrelsen Västerbotten ser positivt på detta och vill samtidigt lyfta att det är viktigt att formuleringen inte blir för snäv till att endast avse skydda bebyggd miljö. Att även kunna inkludera möjlighet för skydd av värdefulla naturområden och friluftslivsområden bör också vara motiverade.

8.4 Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

Ställningstagande

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig tveksam till förslagets lämplighet och huruvida det är tillräckligt utrett.

Motivering och förtydligande

Nederbörds mängden bedöms på många håll i landet öka vid ett förändrat klimat. Den domstolspraxis som hänvisas till i utredningen är från 1990-talet. Kunskapen om framtida nederbörds mängder har ökat sedan dess. Av Svenskt Vatten AB:s publikation *Avledning av dag-, drän- och spillvatten* (P110)

framgår minimikrav på återkomsttider för regn vid dimensionering av nya dagvattensystem. Återkomsttiderna varierar utifrån om det är gles eller tät bostadsbebyggelse alternativt centrum- och affärsområden. För nya dagvattensystem rekommenderas t.ex. en återkomsttid på 20 år för trycklinje i marknivå. En differentierad bedömning utifrån hur bebyggelsen ser ut bedömer Länsstyrelsen Västerbotten är lämpligare än en återkomsttid som ska gälla överallt.

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig även frågande till lämpligheten att i lagtext göra en generell bedömning att en anläggning utformad utifrån en viss återkomsttid ska anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet. Denna bedömning behöver göras utifrån de platsspecifika förutsättningarna.

8.6 Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera

Ställningstagande

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig positiv till förslaget.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsen Västerbotten tycker det är angeläget att en precisering av kommunens uppgifter och ansvar i översiktsplanen förtydligas. Utredningens förslag är också tydliga och väl avvägda. Dock finns problem i hur klimatrelaterade risker definieras. Klimatrelaterade risker omfattar avsevärt fler risker än de som listas i författningsförslaget och lagtexten bör omformuleras så att den inkluderar samtliga relevanta klimatrelaterade risker, inte endast översvämningar, ras, skred och erosion.

Länsstyrelsen Västerbotten vill även här lyfta vikten av resurser samt finansiering kopplat till de nya kraven, precis som till detaljplaneringen. Även nationellt täckande goda underlag för korrekta bedömningar i arbetet med klimatanpassning i planeringen för både kommuner och länsstyrelser är helt avgörande och behöver komma till stånd.

8.8 Möjlighet att villkora bygglov

Ställningstagande

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig positiv till förslaget.

Motivering och förtydligande

Föreslagen förändringen skulle kunna vara ett sätt att lösa en del av utmaningarna kring byggrätter som kan bedömas som olämpliga.

8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Ställningstagande

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig positiv till förslaget i grunden, men anser att det behöver utredas mer innan det träder ikraft.

Motivering och förtydligande

Utredningen föreslår att gällande detaljplaner där det finns byggrätter med betydande risker som nu inte är lämpliga kopplat till klimatiförändringar ska upphävas inom 6 år. Länsstyrelsen Västerbotten delar utredningens slutsats att det är problematiskt med obbyggda byggrätter i äldre detaljplaner som inte är lämpliga att bebygga. För att få till förändring behöver större grepp tas om frågan och Länsstyrelsen Västerbotten anser att förslaget är principiellt bra. Inom planeringsområdet är 6 år en mycket kort tid för ett så omfattande arbete. Om förslaget ska införas krävs kunskapsunderlag för att guida kommunerna kring hur detta är tänkt.

För att kunna bedöma vad som är en olämplig byggrätt till följd av betydande risk krävs utredningar, underlag, kanske platsutredningar etcetera samt själva processen av att formellt upphäva delar eller hela detaljplaner. Många mindre kommuner saknar ofta resurser vad gäller både plankompetens och ekonomi och större kommuner har planköer för etableringar och bostäder. Resurser måste tillföras kommunerna då det som föreslås innebär en stor arbetsbörda för kommunerna. Länsstyrelsen Västerbotten ser också stora utmaningar då denna typ av kommunalt initierad detaljplanering endast genererar kostnader, inte planfinansierande intäkter, samt skulle innebära längre planköer och förseningar av exempelvis inkomstgenererande nyetableringar i kommunerna i länet. Även här är det problematiskt att de grundläggande underlagen saknas för delar av länet då det är ett lapptäcke av information med varierande kvalitet av generell eller storskalig karaktär, eller ibland helt obefintlig.

Länsstyrelsen Västerbotten vill lyfta vikten av vidare utredning kring hur detta arbete är tänkt att gå till och genomföras på ett ändamålsenligt och enhetligt sätt för samtliga kommuner med varierande utmaningar. Flertalet aspekter behandlas inte i utredningen och skulle behöva ses över. Frågan kring hur klimatanpassningsåtgärder utanför planområdet ska hanteras och kan påverka

om en byggrätt är lämplig eller ej behöver utredas vidare kopplat till förslaget. Trenden hos kommunerna att arbeta fram mer flexibla detaljplaner som lämnar många möjligheter till efterföljande tillståndsprövning har pågått ett tag nu. Utmaningen kring hur flexibla detaljplaner ska hanteras där det kan vara svårt att bedöma om byggrätten är av betydande risk eller inte då detaljplanen lämnar varierande grad av möjligheter öppna. En annan aspekt som också behöver tittas närmare på är att utredningen genom sitt förslag "naggar det kommunala självstyret och planmonopolet i kanten". Detta samtidigt som konsekvenserna och vad det skulle kunna leda till på längre sikt inte redogörs. Inte heller diskuteras hur det ska säkerställas att kommunerna faktiskt upphäver dessa olämpliga byggrätter, vem som skulle ha tillsynsansvaret för det eller vad som händer om kommunerna inte gör det inom tidsramen. Kort sagt lämnar del 8.9 många frågor och funderingar obehandlade och vidare utredning behövs.

9 Havsnivåhöjning

Ställningstagande

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig positiv till förslaget, men däremot vill Länsstyrelsen Västerbotten starkt avstyrka utredningens förslag att använda befintliga anslag för klimatanpassning för skyddsåtgärder mot stigande havsnivåer samt som ersättning för de utökade skyldigheterna dessa kommuner får.

Motivering och förtydligande

I 9.1 om klimatförändringarna och deras effekter lyfts att havsnivåhöjningen kommer påverka södra Sverige. Länsstyrelsen Västerbotten vill påpeka att havsnivåhöjningen även kommer påverka norra Sverige inom inte allt för lång tid eftersom klimatförändringarna medför större påverkan än vad landhöjningen kommer kunna kompensera för.

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig positiv till förslaget att det krävs ett större helhetsgrepp än vad som är möjligt på kommunal nivå i denna fråga och instämmer i att det krävs utökat statligt ansvar i denna fråga.

Länsstyrelsen Västerbotten gör bedömningen att om medlen inom befintligt anslag ska användas till föreslagna ändringar så kommer det innebära att andra åtgärder och klimatanpassningsarbete kommer bli lidande. Nuvarande klimatarbete är redan kraftigt begränsat på grund av de indragna medel som tidigare beslutats (se ytterligare 10 Finansieringsmodeller). Inför de klimatrisker och klimatanpassningsutmaningar som staten och kommunerna står inför så behövs det tillsättas ytterligare medel för dessa föreslagna åtgärder

då Länsstyrelsen Västerbotten gör bedömningen att de inte ryms inom befintliga medel.

10 Finansieringsmodeller

Ställningstagande

Länsstyrelsen Västerbotten ställer sig tveksam till om förslaget är tillräckligt utrett.

Motivering och förtydligande

Länsstyrelsen Västerbotten anser att det är positivt att utredningen har tittat närmare på frågan och de förslag som läggs fram. Viktigt är dock att proportionalitetsprincipen tillämpas i dessa ärenden så privata aktörer, fastighetsägare eller näringsidkare inte blir ålagda stora belopp för klimatanpassningsåtgärder som inte är nödvändiga eller för påkostade för ändamålet. Samtidigt kvarstår oklarheter kring hur ansvarsfrågan ska hanteras i fall där kommun och fastighetsägare tillsammans finansierar klimatanpassningsåtgärder där egendom eller plats trots detta lider skada av ex. översvämning. Vidare behandling och förtydligande av frågan för hur dessa situationer rättsligt ska hanteras och vem som exempelvis blir skadeståndsansvarig.

Förslaget är omfattande och kan få stor påverkan på den enskilde fastighetsägaren. Vi ser därför att det kan finnas behov av att utreda utformning och konsekvenser av förslaget ytterligare, t.ex. om en fastighetsägare redan har genomfört tillräckliga skyddsåtgärder för sin fastighet så skulle ytterligare skyddsåtgärder från kommunen inte medföra någon nytta för fastighetsägaren. Om kommunens planerade skyddsåtgärd inte medför någon nytta för fastighetsägaren kan det ses tveksamt om den bör vara med och bidra. Denna aspekt verkar inte komma med i modellen för vilka som ska vara med och finansiera en åtgärd.

Det kan även behövas tydligare underlag och vägledning när risken för skred ska anses vara betydande.

Finansiering för länsstyrelser och kommuner

Länsstyrelsen Västerbotten har en nyckelroll i klimatanpassningsarbetet enligt betänkandet med tydliga och omfattande uppdrag kring den regionala samordningen. Den rollen bedöms bli än mer betydelsefull framöver i takt med att klimatförändringarna blir alltmer påtagliga. En betydande del av betänkandets förslag förutsätter att Länsstyrelsen Västerbotten bedriver ett

aktivt klimatanpassningsarbete. Länsstyrelsen Västerbotten har dock mycket begränsade möjligheter till att svara upp mot de behov som finns hos kommuner och andra aktörer då det särskilda anslaget till länsstyrelsernas klimatanpassningsarbete är avvecklat sedan ett par år tillbaka. Länsstyrelsen Västerbotten anser att regeringen skyndsamt bör återinföra anslaget eller stärka länsstyrelsernas arbete på annat sätt.

Länsstyrelsen Västerbotten konstaterar att utredaren redogör på ett otillräckligt sätt kring det tidigare statliga stödet kommunerna fick för att uppfylla nya krav i PBL. Under mandatperioden 2018-2022 utgick ett generellt statsstöd till kommunerna, vilket resulterade i en mycket stor spridning av stödnivåerna mellan olika kommuner. Utredarens uppgift att medelersättningen var 500 tkr per kommun stämmer, men osynliggör att spridningen var från 35 tkr (Bjurholm) till 13657 tkr (Stockholm), i huvudsak för identiska uppgifter. Resultatet var ofta att de kommunerna som behövde stödet mest, inte fick en meningsfull summa att arbeta med. De kostsamma och arbetskrävande insatserna, kopplat till lagkraven, ligger också i det som innevarande utredning föreslår, det vill säga att faktiskt värdera risker och föreslå genomförbara åtgärder. Därför bedömer Länsstyrelsen Västerbotten att den föreslagna ersättningsnivån för kommunerna inte är tillräcklig. Dessutom saknas resonemang kring vilken fördelningsmodell som avses användas.

Att dessutom omprioritera från resurser hos SMHI vore olyckligt, eftersom Sverige idag fortfarande saknar en sammanhållen klimatanalys (som kommunernas ställningstagande skulle baseras på), dessutom är det långt ifrån enbart kunskapsuppbyggnad hos de enskilda myndigheterna som finansieras av anslag 1:10 uo20, utan till stor del kunskapsöverföring. Utredningens förslag skulle alltså riskera att fortsatt urholka centrala och regionala myndigheters förmåga att förmedla kunskap och verktyg, samtidigt som kommunerna inte skulle ha kapacitet, stöd och kompetens att genomföra utredningens intentioner.

Sammantaget ser Länsstyrelsen Västerbotten att det finns ett flertal uppdrag där länsstyrelserna skulle kunna göra en kostnadseffektiv insats. Istället för att fördela specifika medel för enskilda uppdrag, vore det effektivare att återfinansiera ett bredare samordningsuppdrag (som länsstyrelserna redan har enligt förordning (2018:1428)), där dessa specifika uppdrag kan komma i regleringsbrev.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med samhällsplanerare och klimathandläggare Agneta Naucélér och

verksamhetsledare Klimat och energi och Klimatanpassning Tina Holmlund
som föredragande.